

Innst. 480 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:83 S (2016–2017)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Iselin Nybø, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om opprettelse av et program for teknologiutvikling i vannbransjen

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en norsk modell for et program for teknologiutvikling i vannbransjen, som et spleiselag mellom staten, kommunene og leverandørindustrien.»

Forslagsstillerne viser i dokumentet til at samfunnet er kritisk avhengig av vannbransjen.

I 2012 sørget Stortinget for at vann- og avløpsanleggene forblir i kommunalt eie eller eid av samvirker, gjennom vedtakelse av lov om kommunale vass- og avløpsanlegg.

Forslagsstillerne peker på at vannbransjen står overfor store utfordringer i arbeidet med å levere tilfredsstillende vann- og avløpstjenester fremover. Ifølge rapporten «Investeringsbehov i vann- og avløpssektoren» (Norsk Vann, 2013) er det et estimert investeringsbehov frem til 2030 på 490 mrd. kroner.

Vannkrise og klimaendringer står begge på listen over de fem største risikofaktorene for verdens befolkning i «Global Risks Report 2017» fra World Economic Forum. FN's bærekraftsmål frem til 2030 understreker viktigheten av vann og sanitær gjennom mål nr. 6.

Forslagsstillerne viser til at utvikling av innovative, kostnadseffektive løsninger kan gi store besparelser både ved investering og drift, og dermed lavere gebyrer på sikt for innbyggerne.

Vannbransjen er en teknologitung bransje som har et stort potensial i å utvikle og ta i bruk ny kunnskap og ny teknologi. Det foreligger få eller ingen incentiver i dag til å satse på forskning og teknologiutvikling i vannbransjen.

Forslagsstillerne er opptatt av at vannbransjen skal lykkes i arbeidet med å levere nok, rent og trygt vann, fjerne avløpsvann på en hygienisk og miljømessig forsvarlig måte, utnytte ressursene på en bærekraftig måte og redusere sitt klimafotavtrykk så mye som mulig. Dette kan ikke oppnås ved å bruke gårsdagens teknologi. Investeringene må økes i årene fremover, og besparingspotensialet ved utvikling av bærekraftig og kostnadseffektiv teknologi er stort.

Forslagsstillerne vil særlig peke på at vann- og avløpstjenestene er helt avgjørende for samfunnets funksjonsevne.

Forslagsstillerne vil også fremheve muligheten som vannbransjen har for å bli energinøytral.

Forslagsstillerne mener at en satsing på forskning og teknologiutvikling i vannbransjen vil kunne bidra til det grønne skiftet i Norge og gi økt vekst og sysselsetting i hele landet.

Hvis man lykkes med utvikling av fremtidsrettede løsninger på vann- og avløpsområdet nasjonalt, vil så vel norsk vannteknologi som vannkompetanse ha et stort marked i andre land.

Vannbransjen i Norge har et stort rekrutteringsbehov. Satsing på teknologiutvikling vil kunne gi bransjen et styrket omdømme. Videre vil økt teknologiutvikling stimulere til et kompetanseløft for hele bransjen.

Siden alle vann- og avløpskunder vil ha nytte av økt forskning og teknologiutvikling, bør kostnadene

fordeles mest mulig rettferdig, og ikke minst må aktiviteten økes.

Forslagsstillerne mener at staten må ta en mer aktiv rolle på dette viktige samfunnsområdet og bidra med etablering av et forsknings- og teknologiutviklingsprogram på vann- og avløpsområdet. Programmet bør i en oppstartsfase være et delt ansvar mellom stat og kommuner – og eventuelt med bidrag fra leverandørindustrien. Programmet bør i hovedsak, etter hvert, finansieres med årlige, øremerkede bidrag over vann- og avløpsgebyret. Det vil innebære en marginal økning av vann- og avløpsgebyret for den enkelte husstand, men vil på sikt innebære mer kostnadseffektive løsninger og dermed lavere gebyr totalt. En finansiering over vann- og avløpsgebyret kan la seg gjøre ved revisjon av lov om kommunale vass- og avløpsanlegg.

Forslagsstillerne er kjent med at det finnes slike forsknings- og teknologiutviklingsfond/-programmer på vann- og avløpsområdet i flere land det er naturlig å sammenlikne seg med, som Sverige, Danmark og Nederland.

Det vises for øvrig til dokumentet for nærmere beskrivelse av forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 27. april 2017 til Helse- og omsorgsdepartementet ved statsråd Bent Høie bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 29. mai 2017.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Stine Renate Håheim, Stein Erik Lauvås, Helga Pedersen og Eirin Sund, fra Høyre, Frode Helgerud, Frank J. Jenssen, Bjørn Lødemel og Ingjerd Schou, fra Fremskrittspartiet, Mazyar Keshvari og lederen Helge André Njåstad, fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, fra Senterpartiet, Heidi Greni, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, mener representantforslaget gir en god beskrivelse av status og utfordringer i arbeidet med å produsere tilfredsstillende vann- og avløpstjenester i Norge. Det vises i dokumentet til et estimert investeringsbehov i vann- og avløpsanleggene frem til 2030 på formidable 490 mrd. kroner, jf. Norsk Vanns rapport fra 2013 («Investeringsbehov i vann- og avløpssektoren», Norsk Vann rapport B17/2013). Dette er nødvendige investeringer for å kunne ivareta befolkningsveksten, takle klimautfordringene og

håndtere det store vedlikeholdsetterslepet. Komiteen viser til NRKs reportasje 24. april 2017 om at «Norske kommuner bryter rensekraft for kloakk» belyste deler av dette utfordringsbildet.

Komiteen er kjent med at det er behov for store investeringer i vann- og avløpsinfrastrukturen i kommunene fremover, for å ivareta befolkningsveksten, takle klimautfordringene og håndtere det store vedlikeholdsetterslepet. Komiteen viser til at kommunene i hovedsak finansierer nødvendige investeringer på vann- og avløpsområdet gjennom gebyrer fra abonnentene og ikke belaster statsbudsjettet. De store investeringene vil føre til dyrere vann- og avløpstjenester fremover for innbyggere og næringsliv. Komiteen mener det bør satses på å utvikle mer kostnadseffektive og bærekraftige teknologiske løsninger på vann- og avløpsområdet, for å få best og billigst mulige tjenester fremover.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Norsk Vann før sommeren 2017 vil utgi en ny rapport om «Finansieringsbehov i vannbransjen 2016–2040», som både gir oppdaterte tall for investeringsbehovene kommunene står overfor på vann- og avløpsområdet fremover og som dessuten beregner nødvendig utvikling i vann- og avløpsgebyret som abonnentene betaler.

Flertallet viser til at utfordringsbildet er vanskelig, men også gir store muligheter for den enkelte kommune og for norske forsknings- og teknologimiljøer på forsknings- og teknologiutvikling på vannområdet. Dette kan dreie seg om:

- Mer bærekraftige og kostnadseffektive vann- og avløpstjenester.
- Økt verdiskaping og sysselsetting i hele landet i både offentlig og privat sektor.
- Muligheter for bruk av personell og teknologi fra andre bransjer som olje og havbruk.
- Utvikling av flere smarte løsninger for velfungerende lokalsamfunn og «smarte byer».
- Stort potensiale for produksjon av ren energi samt gjenvinning av ressurser i avløpet.
- Stort potensiale for eksport av norsk vannkompetanse og vanntechnologi.

Flertallet påpeker at det er behov for noen viktige tiltak og incentivordninger fra statens side for å tilrettelegge for kommunenes viktige rolle som leverandør av gode vann- og avløpstjenester fremover. Flertallet vil rette oppmerksomhet mot to sentrale behov, som kommer i tillegg til behovet for et teknologiutviklingsprogram:

1) En viktig del av arbeidet med vann- og avløpstjenestene er tiltak for å håndtere overvannet som følge av stadig mer ekstreme nedbørmengder. I NOU

2015:16 («Overvann i byer og tettsteder – som problem og ressurs») foreslår overvannsutvalget en rekke regelverksendringer for å få avklarte rammebetingelser for det viktige klimatilpasningsarbeidet i kommunene. Flertallet påpeker at det er viktig at Klima- og miljødepartementet følger opp anbefalingene så raskt som mulig. Avklarte rammebetingelser vil bidra til å sette fart på arbeidet med klimatilpassning, som vil gi gode muligheter for utvikling av innovative løsninger.

2) Ledningsnett for vann og avløp utgjør hele 90 pst. av gjenanskaffelsesverdien av vann- og avløpsanleggene i Norge. Vannbransjen arbeider med planer for et nasjonalt kompetansesenter for undervisning, testing og utprøving av ledningsteknologi for vann og avløp, som er planlagt lagt til NMBU i Ås. Kompetansesenteret skal stimulere til utvikling av fremtidsrettet ledningsteknologi, for å kunne gjennomføre de enorme investeringene i ledningsnett på en kostnadseffektiv, bærekraftig og innovativ måte. Eksempelvis er det behov for videreutvikling av ulike gravefrie metoder for ledningsfornyelse, som typisk «grønn» teknologi.

Flertallet viser til at statlig investeringsstøtte kan være avgjørende for å sikre etablering av senteret, som vil ha en investeringskostnad på omlag 20 mill. kroner, og ber regjeringen vurdere dette for å fortgang i dette viktige arbeidet.

Flertallet har merket seg at det ikke er noe eget FoU-program på vann- og avløpsområdet i Norge, i motsetning til de fleste land det er naturlig å sammenlikne seg med.

Flertallet mener et teknologiutviklingsprogram vil bidra til en helt nødvendig satsing på de viktige vann- og avløpstjenestene, slik at kommunene kan løse de store utfordringene de har og make nødvendige investeringer fremover. En satsing på forskning og teknologiutvikling vil føre til billigere og mer bærekraftige vann- og avløpstjenester, vil gi økt sysselsetting og grønn vekst i Norge og vil gi norsk vante teknologi og -kompetanse store muligheter også på eksportmarkedet.

Flertallet mener et norsk teknologiutviklingsprogram bør utvikles basert på erfaringer fra andre land som Sverige, Danmark og Nederland. Programmet bør i hovedsak finansieres med årlige, øremerkede bidrag over vann- og avløpsgebyret, da en marginal økning av gebyret til forskning og teknologiutvikling vil føre til mer kostnadseffektive vann- og avløpstjenester for innbyggerne og dermed i praksis lavere gebyr. Flertallet mener dette vil være i tråd med selvkostprinsippet, da forskning og teknologiutvikling vil være nødvendige kostnader for produksjon av gode vann- og avløpstjenester. For å komme i gang med satsingen, kan programmet i en startfase

organiseres som et spleiselag mellom staten, kommunene og leverandørindustrien.

Flertallet støtter derfor representantforslaget om å be regjeringen fremme forslag til en norsk modell for et program for teknologiutvikling i vannbransjen, som et spleiselag mellom staten, kommunene og leverandørindustrien.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en norsk modell for et program for teknologiutvikling i vannbransjen, som et spleiselag mellom staten, kommunene og leverandørindustrien.»

Komiteen viser til omtale i Kommuneproposisjonen 2018, hvor regjeringen redegjør for en ny drikkevannsforskrift med krav om å ta drikkevannshensyn i kommunale planer:

«I tråd med Meld. St. 19 (2014–2015) Folkehelsemeldingen har regjeringen gjennomgått regelverket på drikkevannsområdet og fastsatt ny drikkevannsforskrift som trådte i kraft 1. januar 2017.»

Komiteen viser til at det stilles eksplisitt krav til kommunen om å ta drikkevannshensyn når kommunen utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner samt når kommunen gir tillatelser etter relevant regelverk.

Komiteen viser videre til at kommunen om nødvendig skal ta initiativ til interkommunalt plan-samarbeid for å ivareta drikkevannshensynet der vannforsyningssystemet ligger i flere kommuner. Kommunen skal i samarbeid med vannverkseieren vurdere om det er behov for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder. Avslutningsvis viser komiteen til at fylkeskommunen på tilsvarende måte skal ta drikkevannshensyn når den utarbeider regionale planer, og at fylkeskommunen videre skal sikre at drikkevannshensynet ivaretas i de regionale vannforvaltningsplanene etter vannforskriften.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at vannforskriften ble vedtatt i 2006. For å gjennomføre dette arbeidet ble Norge inndelt i vannregioner med underliggende vannområder, ofte i samarbeid mellom flere kommuner. Vannområdene spiller en svært viktig rolle i gjennomføringen av tiltak. De griper fatt i de lokale utfordringene og er pådrivere for at kommuner og andre sektormyndigheter gjør nødvendige tiltak. En annen viktig rolle som vannområdene har grepet tak i, er å avdekke og forsøke å tette kunnskapshull og ikke minst spre kunnskap om resultatene. I mange år har vannområdene arbeidet systematisk i samarbeid

med forskningen for å bedre renssevnen på mindre avløpsanlegg, delvis med støtte fra Miljødirektoratet. Vannområdene er en viktig arena for kommunikasjon mellom kommunene og ulike myndighetsnivåer. Dette bidrar til bedre samhandling. Vannområdene bidrar også til at det blir enklere for kommunene å ta tak i nye oppgaver og problemstillinger. Mange vannområder har ansvar for overvåkingen av bekker og innsjøer, og følger tett utviklingen og effekten av tiltakene.

Disse medlemmer mener derfor at en eventuell norsk modell for et program for teknologiutvikling i vannbransjen vil ha stor betydning for å nå miljømålene etter vannforskriften. Vannområdenes innsats er viktig for å se kommunenes arbeid med avløpsrensing i en helhet. Disse medlemmer mener at også vannområdene/vannregionene må være en del av en norsk modell for et program for teknologiutvikling i vannbransjen.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Stortinget har til behandling et representantforslag fra Marit Arnstad, Heidi Greni og Kjersti Toppe om en sektorlov for vann- og avløpssektoren, jf. Dokument 8:78 S (2016–2017). Behovet for en slik sektorlov har vært drøftet i en rekke sammenhenger over mange år uten at en er kommet videre. Begrunnelsene for en sektorlov for vann- og avløpssektoren er både knyttet til å sikre en trygg

vannforsyning ut fra helsemessige hensyn og et vann- og avløpsnett med mindre svinn og lekkasjer.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en norsk modell for et program for teknologiutvikling i vannbransjen, som et spleiselag mellom staten, kommunene og leverandørindustrien.

II

Dokument 8:83 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Iselin Nybø, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om opprettelse av et program for teknologiutvikling i vannbransjen – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 13. juni 2017

Helge André Njåstad

leder

Karin Andersen

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråd Bent Høie til kommunal- og forvaltningskomiteen, datert 29. mai 2017****Dokument 8:83 S 2016-2017 om oppretting av eit program for teknologiutvikling i vassbransjen**

Departementet viser til brev frå Stortinget datert 27. april 2017 til helse- og omsorgsministeren angående representantforslag 83 S (2016-2017) om oppretting av eit program for teknologiutvikling i vassbransjen.

Sidan forslaget omhandlar trongen for teknologiutvikling i heile vassbransjen, både for drikkevatt, avløpsvatt og overvatt, har Helse- og omsorgsdepartementet vore i dialog med Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet i samband med utarbeidinga av dette svaret.

Alle dei tre departementa er samde om at dårleg leidningsnett på drikkevass- og avløpssida er ei utfordring som det er viktig å få gjort noko med. Aukande mengder overvatt forsterkar problema som dårleg leidningsnett medfører. Difor er eit av dei viktigaste måla i Nasjonale mål for vatt og helse som Regjeringa fastsette 22. mai 2014, nettopp at utskifting/rehabilitering av vassleidningsnett bør i gjennomsnitt vere på 2 prosent på nasjonalt nivå fram til 2035. Utskiftingstakten er i dag på ca. 0,6 prosent. Ny teknologi som kan gjere det enklare og truleg også billegare å rehabiliterer leidningsnett, er difor både naudsynt og sterkt ønska for å betre situasjonen.

I samsvar med vass- og avløpsanleggslova er det kommunane som i hovudsak eig vass- og avløpsanlegga i Noreg. I samsvar med lova, vert kostnadane ved vass- og avløpsanlegga dekkja av abonnentane gjennom gebyr etter det såkalla sjølvkostprinsippet. Ansvar for rehabilitering og eit eventuelt program for teknologiutvikling for å få gjort dette, ligg difor på kommunane. I samsvar med dette, meiner eg at det er kommunane som eigarar av vass- og avløpsanlegga, som må organisere og eventuelt inngå samarbeid for å få til naudsynt teknologiutvikling.

Dersom aktørane meiner det er forhold ved rammeverket som er til hinder for teknologiutvikling, mottar eg gjerne ytterlegere vurderingar om dette.

